

Výroční zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2016 – zakázka č. 2105

Název projektu: Požadavky na učitele primární školy z pohledu vedoucích pedagogických pracovníků

Specifikace řešitelského týmu

Odpovědný řešitel:

- Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

- Eibová Jana (IČ: P14Po267)
- Říhová Eliška (IČ: P14Po922)

Celková částka přidělené dotace: 115 183,-Kč

Stručný popis postupu při řešení projektu (max. 2 strany)

Pojetí učitelské profese se pod vlivem společenských změn i změn ve škole mění. Tradiční vymezení rolí učitele a nároků na učitelkou profesi přestává vyhovovat novým požadavkům společnosti na vzdělávání nové generace, mění se postavení školy ve vzdělávání i společnosti. Existuje více informačních zdrojů. Rodiny jsou méně stabilní a méně funkční, děti jsou jiné a rozdílné jsou i kvality vztahů mezi lidmi. Dále se rozvíjí poznání o dítěti, o edukačních procesech, učitel musí zvládnout nové kompetence v obtížných podmínkách. Zvyšování nároků na vzdělávání vede k vytváření nových profesí v rámci školství a školy, např. školních psychologů, speciálních pedagogů, asistentů.

Hlavním cílem profesní přípravy učitelů primárních škol je vybavit učitele klíčovými profesními kompetencemi, které jsou chápány jako komplexní psychodidaktické dovednosti usnadňující učitelům zvládnutí složitých pedagogických situací. Klíčovým trendem z hlediska kurikula je výrazná profesionalizace vzdělávání učitelů primárních škol (Franclová, 2013).

Dle Spilkové (2004) lze identifikovat pět základních tendencí přípravného studia učitelů primárních škol. Základem jsou rozdílné profesní profily učitelů: na dítě orientovaný, na kurikulum orientovaný, sociálně orientovaný učitel, učitel jako technolog a „víceprofilový“ učitel. V dnešní době převládá na dítě orientované kurikulum profesní přípravy primárních škol.

Učitelé primárních škol prochází jednofázovým paralelním (akademická i profesní studia probíhají souběžně) nebo integrovaným programem (integrace mezi studiem předmětovým, profesním a pedagogickou praxí). Specifikem v profesní přípravě učitelů primárních škol je kontakt se školním prostředím již od začátku studia. Studijní program Učitelství pro 1. stupeň ZŠ je koncipován jako pětileté nestrukturované magisterské studium, které zohledňuje nové úkoly (narůstající heterogenitu žákovské populace, přibývající problémy psychologického i zdravotního rázu atd.).

Hlavním cílem projektu bylo zjistit, jaké požadavky na učitele primární školy mají vedoucí pedagogičtí pracovníci. Dílčími cíli bylo:

- Analyzovat požadavky vedoucích pedagogických pracovníků na kompetence učitelů primárního vzdělávání.
- Zjistit další (např. osobnostní) faktory ovlivňující úspěšnost učitelů primárního vzdělávání v procesu přijetí do praxe.
- Popsat způsoby, jak vedoucí pedagogičtí pracovníci podporují učitele primárního vzdělávání, aby dosáhli očekávaných požadavků.
- Vyzkoumat požadavky na kvalitu učitele primární školy z pohledu vedoucích pedagogických pracovníků.
- Zjistit způsoby motivace a podpory učitelů v rámci zvyšování kladených nároků na kompetence učitele

Výzkumné šetření bylo koncipováno jako kvalitativně-quantitativní studie a bude realizováno v několika krocích.

V první fázi se jednalo o studium dostupných českých i zahraničních zdrojů. Zároveň probíhala příprava a ověření výzkumných nástrojů. S ohledem na cíl práce bylo využito metody polostrukturovaného interview a následně dotazníkového šetření.

Druhá fáze byla věnována sběru dat pro kvalitativní část výzkumu. Bylo realizováno šest interview s vedoucími pedagogickými pracovníky (ředitelé a zástupci ředitele) s cílem získat hlubší vhled pro zkoumané problematiku. Data byla zpracována standardními metodami pro kvalitativní šetření, konkrétně pomocí zakotvené teorie.

Třetí fáze byla věnována kvantitativnímu šetření. Na základě výsledků z druhé fáze byl připraven dotazník, který byl následně administrován vedoucími pedagogickým pracovníkům v Královéhradeckém, Pardubickém a Středočeském kraji.

Výzkumný soubor tvořili vedoucí pedagogičtí pracovníci. Z hlediska volby výzkumného souboru se jednalo o náhodný stratifikovaný výběr, jehož cílem bylo postihnout pohled jak zástupců škol plně organizovaných – ve větších městech i menších obcích, tak škol kde je pouze první stupeň a škol málotřídnicích.

Stručné shrnutí zjištění kvalitativního šetření:

V rámci realizovaných rozhovorů se podařilo identifikovat několik oblastí, které vedoucí pedagogičtí pracovníci považují za důležité z hlediska podpory učitelů, ale kde zároveň vyžadují od učitelů, aby se v těchto oblastech sami aktivně realizovali.

Nejpodstatnějším požadavkem je schopnost učitelů komunikovat a týmově pracovat. Je zřejmé, že vedení škol se k tomu snaží vytvářet odpovídající podmínky, ať už tím, že podporuje kooperativní činnosti, nebo tím, že vytváří atmosféru důvěry.

Z hlediska pedagogického je důležitým bodem také podpora v oblasti materiálně didaktické a metodické, kdy jsou průběžně realizovány hospitace v rámci jednotlivých tříd a následně jsou metodické kroky analyzovány a diskutovány. S ohledem na inovaci edukačního procesu škola podporuje tyto tendence zajištěním odpovídajícího materiálního vybavení, které mohou učitelé, podle svého uvážení, ve výuce využívat. Jako zpětná vazba slouží nejen interní, ale také externí evaluace učitelů.

Samostatnou kapitolou je finanční ohodnocení učitelů. V řadě zemí se jedná o dlouhodobě podfinancovanou profesi a nejinak je tomu také v České republice. Všichni respondenti uvedli, že jejich snahou je získat finanční prostředky na lepší ohodnocení učitelů, přestože – nebo právě proto – že jsou si vědomi toho, že učitelé svoji profesi pouze pro peníze nevykonávají.

Vedoucí pedagogičtí pracovníci mají v zásadě jasné představy o tom, jaký by nově nastupující učitelé měli být. Primárně respektují legislativní požadavky na kvalifikaci pedagogických pracovníků. S ohledem na další kroky přijímání zohledňují především profesní připravenost a potenciál, který ve většině případů zkouší v rámci modelové výuky. Zde důsledně analyzují předvedená vystoupení, provádí rozborů a následnou evaluaci. V rámci těchto diskusí hodnotí verbální a neverbální projevy uchazečů.

Důležitým prvkem jsou, kromě profesních předpokladů, také osobnostní a komunikační dovednosti, stejně jako zodpovědnost, týmovost a flexibilita. Často byly uváděny výrazy jako entuziasmus, empatie a týmovost.

Jak zaznělo v jednom z interview, učitelství není profese jako každá jiná. Dobrý učitel musí svoji práci žít, musí jí mít rád se vším, co k tomu patří. Bez toho nemůže být dobrým učitelem.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

- SKUTIL, M. & ŘIHOVÁ, E. (2016). Requirements and support for primary school teachers from the perspective of senior teaching staff. *The 2016 2nd International Conference on Education Science and Human Development (ESHD 2016)*. (v tisku)
- SKUTIL, M. & EIBOVÁ, J. (2016). Requirements for a primary school teacher when entering practice. *The 2016 2nd International Conference on Education Science and Human Development (ESHD 2016)*. (v tisku)
- SKUTIL, M. (2017). Požadavky na učitele primární školy z pohledu vedoucích pedagogických pracovníků (v přípravě k publikování)

Přehled realizovaných výdajů:

a) **Osobní náklady = 4 033,- Kč** včetně odvodů (3 000 Kč odměna + 1 033 Kč odvody)

b) **Stipendia = 12 000,- Kč**

Stipendium pro dvě studentky (viz specifikace řešitelského týmu) bylo zvoleno jako motivační prvek za vykonanou práci. Studentky se budou v rámci projektu podílet na přípravě a administraci výzkumného nástroje sběru dat, dále na vyhodnocení výsledků. Zároveň budou vedeny jako spoluautorky výstupu z projektu.

c) **Materiálové náklady = 18 256,- Kč**

- Nákup kancelářských potřeb. Budou využity pro přípravu výzkumných nástrojů, tisk záznamových archů, průběžných výsledků, závěrečné zprávy.
- V rámci projektu došlo k navýšení rozpočtu na nákup 10 ks diktafonů

d) **Další provozní náklady = 0,- Kč**

e) **Náklady nebo výdaje na služby = 21 994,- Kč**

Uvedená částka byla využita na zaplacení konferenčních poplatků na The 2016 2nd International Conference on Education Science and Human Development (ESHD 2016), která se konala 12.-13.11.2016 v Changsha (Čína): <http://www.eshd2016.org/>

- o Konferenční poplatky
 - Poplatek konferenční příspěvek = 8 817,- Kč (řešitel)
 - Poplatek konferenční příspěvek = 8 327,- Kč (studentka)
- o Částka na překlady konferenčních příspěvků = 4 800 Kč
 - Na příspěvek je předpokládán rozsah 6 normostran. Obvyklá sazba za překlad jedné normostrany je 400 Kč.

f) **Doplňkové náklady = 0,- Kč**

g) **Cestovné = 58 900,- Kč**

Do této kategorie spadají diety, ubytování, jízdné a pojištění – vyjádřeno vždy pro dvě osoby:

- Diety = 14 325,- Kč
- Ubytování = 24 397,- Kč
- Jízdné + vízum + poplatky = 18 791,- Kč
- Pojištění = 1 360,- Kč

Souhrn všech realizovaných výstupů projektu v letech 2016-2017

- SKUTIL, M. & ŘIHOVÁ, E. (2016). Requirements and support for primary school teachers from the perspective of senior teaching staff. *The 2016 2nd International Conference on Education Science and Human Development (ESHD 2016)*. (v tisku)
- SKUTIL, M. & EIBOVÁ, J. (2016). Requirements for a primary school teacher when entering practice. *The 2016 2nd International Conference on Education Science and Human Development (ESHD 2016)*. (v tisku)
- SKUTIL, M. (2017). Požadavky na učitele primární školy z pohledu vedoucích pedagogických pracovníků (v přípravě k publikování)

Povinné přílohy:

- kopie publikačních výstupů
- výpis (export) z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem,
- vyúčtování dotace - „Výsledovka po účtech s pohyby“ z ekonomického informačního systému Magion
- Žádost o změnu v čerpání rozpočtu

Datum: 2. 1. 2017

Mgr. Martin Skutil, Ph.D.

